

**'Quickscan natuurtoets uitbreiding
begraafplaats, Wanneperveen'**

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden
in het kader van natuurwet- en regelgeving*

Inhoud

Samenvatting en conclusies

1	Inleiding.....	1
1.1	Aanleiding en doelstelling.....	1
1.2	Situatie en beoogde ontwikkelingen.....	1
1.3	Algemene opzet.....	2
2	Gebiedsgerichte natuurbescherming	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Natuurbeschermingswet.....	3
2.3	Nota Ruimte.....	5
3	Flora en fauna van het onderzoeksgebied	6
3.1	Toetsingskader Flora- en faunawet	6
3.2	Onderzoeksmethodiek.....	6
3.3	Flora	7
3.4	Zoogdieren	7
3.5	Broedvogels.....	8
3.6	Vissen.....	9
3.7	Amfibieën.....	9
3.8	Reptielen	10
3.9	Overige soortgroepen	10
4	Geraadpleegde bronnen	11

Bijlage

- I - Wettelijk kader
- II - Inventarisatiekaart Waterspitsmuis
- III - Inventarisatiekaart Ransuil

Samenvatting en conclusies

Aanleiding en doelstelling

Voorliggende quickscan natuurtoets is uitgevoerd voor de Protestantse gemeente Wanneperveen/Belt Schutskoot (contactpersoon). De natuurtoets is noodzakelijk vanwege de uitbreiding van een begraafplaats.

De Flora- en Faunawet en de Natuurbeschermingswet verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek worden, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, de consequenties in beeld gebracht van de geplande ingreep en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en gebiedsgerichte natuurbescherming.

Gebiedsgerichte natuurbescherming

Het plangebied ligt op een afstand van circa 100 meter van Natura 2000-gebied De Wieden (tevens Ecologische Hoofdstructuur). Gezien de aard van de beoogde plannen zijn geen negatieve effecten op de instandhoudingdoelen en de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied te verwachten.

Het plangebied ligt niet in de omgeving van Beschermde Natuurmonumenten en natuur buiten de Ecologische Hoofdstructuur. Van negatieve effecten op dergelijke gebieden is dan ook geen sprake.

Aangetroffen en te verwachten soorten

- In het plangebied zijn geen potentiële vaste verblijfplaatsen voor vleermuizen aangetroffen. De voorgenomen plannen hebben daarnaast ook geen nadelige gevolgen op vlieg- en/of jachtroutes en foeragerende vleermuizen;
- Van de strikt beschermde Waterspitsmuis is potentieel leefgebied aanwezig. Dit leefgebied gaat als gevolg van de plannen mogelijk verloren. Verder zijn vaste verblijfplaatsen van enkele algemeen voorkomende, laag beschermde, grondgebonden zoogdiersoorten te verwachten;
- Jaarrond beschermde nestplaatsen van broedvogels zijn niet aanwezig binnen het plangebied. Wel zijn in de directe omgeving van het plangebied nestplaatsen van Ransuil en Huismus te verwachten. Deze ondervinden echter geen negatieve effecten van de beoogde plannen. In het plangebied kunnen wel enkele algemene broedvogelsoorten van bos en struweel tot broeden komen;
- Ondanks intensieve bemonstering van de watergang zijn geen beschermde vissoorten vastgesteld. Wel is de Rode Lijst soort Kroeskarper (RL kwetsbaar) en zijn de niet beschermde Zeelt en Tiendoornige stekelbaars aangetroffen;
- Overwintering van de zwaarder beschermde amfibie Poelkikker kan niet worden uitgesloten in het plangebied. Daarnaast zijn voortplantende en overwinterende laag beschermde amfibieënsoorten te verwachten;
- De aanwezigheid van een incidenteel foeragerend of zwerfend exemplaar van de zwaar beschermde Ringslang kan niet worden uitgesloten. Ringslang is een mobiele soort en kan vluchten wanneer met de werkzaamheden wordt gestart;
- Er zijn geen beschermde plantensoorten, ongewervelden en weekdieren aangetroffen en/of te verwachten. Geschikte biotopen hiervoor ontbreken.

Nader onderzoek en mitigerende maatregelen

- Leefgebied van Waterspitsmuis kan verdwijnen als gevolg van het vergraven van potentieel leefgebied van deze soort. Wanneer dit het geval is, is het noodzakelijk om nader onderzoek uit te voeren naar Waterspitsmuis in geschikte leefgebieden (deelgebied B) die als gevolg van de werkzaamheden zullen verdwijnen. Aan de hand van de uitkomsten van dit onderzoek zal vast komen te staan of en zo ja, welke vervolgstappen benodigd zijn;
- In verband met de aanwezigheid van Rode Lijst vissoort Kroeskarper wordt aanbevolen aanvullende maatregelen te nemen (zie ook § 3.6):
 - Uitvoering tussen ongeveer 15 juli en 1 april, mits vorstvrij;
 - Werken richting open water;
 - Eventueel vrijkomend materiaal (slib en planten) uit de watergangen, controleren op aanwezigheid van vissoorten (en amfibieën). Aangetroffen exemplaren worden elders in de watergang uitgezet, op een locatie waar geen werkzaamheden plaatsvinden.

Deze werkzaamheden kunnen desgewenst worden uitgevoerd onder begeleiding van of op aanwijzing van een ecologisch deskundig persoon met kennis van de betreffende soorten.
- Om schade aan foeragerende in overwinterende exemplaren van Poelkikker tot een minimum te beperken, is het noodzakelijk om mitigerende maatregelen te nemen:

ecogroen advies

- Uitvoering van de werkzaamheden buiten de kwetsbare overwinteringsperiode van Poelkikker die loopt vanaf 1 november tot en met 1 april (de voorkeursperiode is 15 juli tot 1 november, zodat ook buiten het broedseizoen van vogels gewerkt wordt);
- Voorafgaand aan eventuele graafwerkzaamheden dient ruigte gemaaid te worden. Zo wordt het voor amfibieën ongeschikt om zich hier in op te houden.
- Bij de beoogde plannen verdwijnen mogelijk exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde kleine zoogdieren en amfibieën. Het overtreden van verbodsartikelen uit de Flora- en faunawet is hier voor laag beschermde soorten echter niet aan de orde, omdat automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen geldt;
- Werkzaamheden die broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. Dit is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor half maart en na eind juli of het onderzoeksgebied te controleren op broedende vogels en nesten binnen de invloedssfeer van de plannen. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

Voorliggende quickscan natuurtoets is uitgevoerd voor de Protestantse gemeente Wanneperveen/Belt Schutsloot (contactpersoon ████████ ████████). De natuurtoets is noodzakelijk vanwege de uitbreiding van een begraafplaats in Wanneperveen.

De Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek worden de consequenties in beeld gebracht van de ruimtelijke ingreep en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en vigerende gebiedsgerichte natuurbescherming. Een toelichting op de genoemde wet- en regelgeving is gegeven in bijlage I.

1.2 Situatie en beoogde ontwikkelingen

De huidige begraafplaats bevindt zich ten noorden van het kerkgebouw aan Veneweg 188, gelegen in de lintbebouwing van de Veneweg. De locatie waar de uitbreiding is gepland bestaat deels uit ruigte (deelgebied A) en deels uit bos (deelgebied B). Door en langs het plangebied loopt een watergang.

In figuur 1 is de ligging van het plangebied weergegeven.

Figuur 1: Ligging van het plangebied (Bron kaartondergrond: Google Earth).

1.3 Algemene opzet

Voorliggende ecologische beoordeling is gebaseerd op één veldbezoek (29 maart 2011) en bekende verspreidingsgegevens (zie hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen). Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingreep van het plangebied, zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is in kaart gebracht welke gebiedsgerichte natuurbescherming uitwerking heeft in het onderzoeksgebied (hoofdstuk 2);
- Ten tweede is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het onderzoeksgebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 3).

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten en gebieden. Daarnaast is beschreven welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) maatregelen eventueel nodig zijn om overtreding van de Flora- en faunawet te kunnen voorkomen en of aanvullend onderzoek ten aanzien van beschermde soorten en/of gebieden nodig is.

2 Gebiedsgerichte natuurbescherming

2.1 Inleiding

In dit onderzoek wordt, naast de aanwezigheid van beschermde soorten, aandacht besteed aan gebieden met een beschermingsstatus. De volgende wet- en regelgeving is daarbij van belang:

- Natuurbeschermingswet, waarin onder andere opgenomen de Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijn) en Beschermde Natuurmonumenten;
- Nota Ruimte, in omgevingsvisie of streekplannen uitgewerkt voor bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), ganzengebied en weidevogelgebied.

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke ingrepen buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijke schadelijke uitstralende effecten.

2.2 Natuurbeschermingswet

Natura 2000-gebied

De beschermde waarden van een Natura 2000-gebied worden uitgedrukt in de vorm van instandhoudingdoelen voor habitattypen, vogels en/of andere soorten. Plannen of projecten in of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied die de kwaliteit van de instandhoudingdoelen kunnen verslechteren of een storend effect kunnen hebben op soorten, moeten getoetst worden op hun gevolgen voor het gebied.

Dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is 'De Wieden' gelegen op een afstand van circa 100 meter (zie ook figuur 2). Dit Natura 2000-gebied kwalificeert zich zowel onder de Vogel- als Habitatrichtlijn.

Voor Natura 2000-gebied De Wieden zijn instandhoudingdoelen opgesteld voor negen habitattypen, elf habitatoorten, twaalf broedvogels en twaalf niet-broedvogels (zie ook tabel 1 en 2).

Tabel 1: Habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingdoelen zijn opgesteld voor Natura 2000-gebied De Wieden.

Code	Habitattypen	Code	Soorten
H3140	Kranswierwateren	H1042	Gevlekte witsnuitlibel
H3150	Meren met krabbenscheer	H1060	Grote vuurvlieder
H4010B	Vochtige heiden (laagveengebied)	H1082	Getrepte waterroofkever
H6410	Blauwgraslanden	H1134	Bittervoorn
H6430A	Ruigten en zomen	H1145	Grote modderkruiper
H7140A	Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	H1149	Kleine modderkruiper
H7140B	Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	H1163	Rivierdonderpad
H7210	*Galigaanmoerassen	H1318	Meervleermuis
H91D0	*Hoogveenbossen	H1393	Geel schorpioenmos
	*prioritaire habitatype	H1903	Groenknolorchis
		H4056	Platte schijfhoren

Tabel 2: Broedvogels en niet-broedvogels waarvoor instandhoudingdoelen zijn opgesteld voor Natura 2000-gebied De Wieden.

Code	Broedvogels	Code	Niet-broedvogels
A017	Aalscholver	A005	Fuut
A021	Roerdomp	A017	Aalscholver
A029	Purperreiger	A037	Kleine zwaan
A081	Bruine kiekendief	A041	Kolgans
A119	Porseleinhoen	A043	Grauwe gans
A122	Kwartelkoning	A050	Smient
A153	Watersnip	A051	Krakeend
A197	Zwarte stem	A059	Tafeleend
A275	Paapje	A061	Kuifeend
A292	Snor	A068	Nonnetje
A295	Rietzanger	A070	Grote zaagbek
A298	Grote karekiet	A094	Visarend

Figuur 2: Ligging planlocatie (rode cirkel) ten opzichte van Natura 2000-gebied De Wieden (transparant geel vlak). Bron kaartondergrond: Ministerie van EL&I/Google Earth.

Het plangebied vormt geen belangrijk onderdeel van leefgebied voor soorten die in het Natura 2000-gebied verblijven. Voor de (niet)broedvogelsoorten geldt dat geschikte broed- en foerageerbiotopen ontbreken in en in de omgeving van het plangebied. Verstoring als gevolg van de beoogde werkzaamheden op deze soorten is dan ook niet te verwachten. Ook de habitatsoorten en habitattypen zijn niet aangetroffen of te verwachten in het plangebied. Van deze soorten worden tevens geen verblijfplaatsen of essentiële leefgebieden in het plangebied verwacht.

Omdat de planlocatie buiten het Natura 2000-gebied De Wieden is gesitueerd, is geen sprake van oppervlakteverlies. Storende effecten van de aanlegwerkzaamheden (en de ingebruikname van de begraafplaats) hebben daarnaast een beperkte reikwijdte en zullen geen negatieve effecten hebben op de habitattypen, -soorten en

(niet)broedvogels van De Wieden. De plannen zullen verder geen verdroging, vernatting, versnippering of een stikstoftoename tot gevolg hebben. Mede om deze reden wordt geconcludeerd dat de voorgenomen plannen geen effecten zullen hebben op de instandhoudingdoelen van Natura 2000-gebied De Wieden.

Beschermde Natuurmonumenten

Het dichtstbijzijnde Beschermde Natuurmonument is het Zwarte Meer op een afstand van ruim 8,5 kilometer ten zuidwesten van het onderzoeksgebied. Dit Beschermde Natuurmonument is komen te vervallen als gevolg van de aanwijzing van een Natura 2000-gebied (Zwarte Meer).

Op basis van de afstand, tussenliggende barrières (bebouwing en infrastructuur) en de aard en omvang van de ingreep zijn van de beoogde plannen geen effecten te verwachten op het Beschermde Natuurmonument.

2.3 Nota Ruimte

De Nota Ruimte is één van de structuurschema's waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd. De Nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling wordt de EHS gerealiseerd en worden ondermeer ganzenfoerageer- en weidevogelgebieden aangewezen.

Ecologische Hoofdstructuur

Het ruimtelijk beleid voor de EHS is gericht op 'behoud, herstel en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden' van de EHS, waarbij tevens rekening gehouden wordt met de andere belangen die in het gebied aanwezig zijn (Provincie Overijssel 2009). De kernkwaliteiten binnen de EHS zijn natuurkwaliteit, landschappelijk kwaliteiten en beleving van rust.

Voor de EHS geldt het zogenaamde 'Nee, tenzij' -regime, wat betekent dat (nieuwe) plannen, projecten of handelingen niet zijn toegestaan indien zij de wezenlijk kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten.

Het dichtstbijzijnde gebied aangemerkt als EHS ligt op een afstand van circa 100 meter van het plangebied (Natuurbeleidskaart; Omgevingsvisie Overijssel). Het betreft hier Natura 2000-gebied De Wieden. Gezien de aard van de beoogde plannen zijn geen negatieve effecten te verwachten op de wezenlijke kenmerken of waarden de EHS.

Natuur buiten de EHS

Het onderzoeksgebied ligt niet in door de provincie aangewezen gebieden met specifieke natuurwaarden buiten de EHS zoals weidevogelbeheer- of ganzengebied. Er is dan ook geen sprake van aantasting van dergelijke gebieden door de plannen.

3 Flora en fauna van het onderzoeksgebied

3.1 Toetsingskader Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet verplicht een ieder die ruimtelijke ingrepen of andere activiteiten wil ontplooiën, na te gaan in hoeverre dit negatieve effecten kan hebben op van nature in Nederland in het wild voorkomende planten- en diersoorten - ongeacht of deze beschermd zijn of niet. De zorgplicht van artikel 2 uit de Flora- en faunawet stelt dat optredende negatieve effecten zo veel mogelijk vermeden of geminimaliseerd dienen te worden. Voor schade aan juridisch zwaarder beschermde soorten kan de aanvraag van een ontheffing van de Flora- en faunawet bij het Ministerie van EL&I noodzakelijk zijn.

Aangepaste beoordeling ontheffingen Flora- en faunawet

Tot voor kort was het noodzakelijk voor het verwijderen, verstoren of beschadigen van een vaste verblijfplaats een ontheffing op de Flora- en faunawet aan te vragen. Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling van ontheffingsaanvragen van de Flora- en faunawet voor ruimtelijke ingrepen aangepast. Sinds 26 augustus van dat jaar wordt daardoor gewerkt volgens een nieuw stroomschema (zie bijlage 1) en is het in veel gevallen niet meer noodzakelijk om een ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen (Dienst regelingen 2009a).

Voor tabel 1-soorten geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen sowieso al een automatische vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet. Wel blijft de zorgplicht van toepassing.

Voor tabel 2-soorten zijn drie opties mogelijk:

- 1) Werken volgens de eisen van een goedgekeurde Gedragscode Flora- en faunawet;
- 2) Het aanvragen van een reguliere ontheffing;
- 3) Het opstellen van een ecologisch werkprotocol indien aangetoond kan worden dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort behouden blijft.

Overigens is het bij de eerste twee gevallen ook noodzakelijk om een op de situatie toegesneden ecologisch werkprotocol op te stellen.

Voor tabel 3-soorten en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn twee opties mogelijk:

- 1) Het aanvragen van een reguliere ontheffing;
- 2) Het opstellen van een ecologisch werkprotocol indien aangetoond kan worden dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort behouden blijft en dat de soort binnen het leefgebied succesvol kan (blijven) overwinteren, foerageren en/of voortplanten tijdens en na uitvoering van de plannen.

Hierbij geldt voor het aanvragen van ontheffing dat ook een ecologisch werkprotocol opgesteld moet worden waarin de te nemen mitigerende maatregelen beschreven worden.

3.2 Onderzoeksmethodiek

Op 29 maart 2011 is in het plangebied een veldbezoek uitgevoerd. Tijdens dit bezoek is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (zogenaamde tabel 2- en 3-soorten). Voor zover mogelijk zijn de volgende soortgroepen geïnventariseerd: flora, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Daarnaast is op basis van de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4

Geraadpleegde bronnen) en expert judgement, een uitspraak gedaan over mogelijk aanwezige beschermde soorten.

In dit hoofdstuk worden de onderzochte soortengroepen beschreven die op de planlocaties en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten. De relevante soorten worden in de onderstaande tekst kort toegelicht.

3.3 Flora

In het bosgebied zijn onder andere de soorten Zachte berk, Zwarte els, Wilg (spec.), Gewone braam, Brede stekelvaren, Riet, Pijpenstrootje, Speenkruid, Gewone engelwortel en Haagwinde aangetroffen. Deze soorten zijn kenmerkend voor droge (enigszins vochtige) en voedselrijke omstandigheden.

Langs de watergang zijn soorten van voedselrijke oevers aangetroffen waaronder Pluimzegge, Mannagras en Gele lis.

In het ruige stuk zijn soorten van voedselrijke omstandigheden aangetroffen. Aangetroffen soorten zijn onder andere Liesgras, Riet, Rietgras, Haagwinde, Pitrus, Gele lis en Grote brandnetel.

Tijdens het veldonderzoek zijn geen beschermde of bedreigde plantensoorten aangetroffen in het plangebied. Gezien de terreingesteldheid en de aangetroffen soortensamenstelling worden deze ook niet verwacht. Het nemen van vervolgstappen voor flora is hier dan ook niet aan de orde.

3.4 Zoogdieren

Vleermuizen

Verblijfplaatsen van vleermuizen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bijvoorbeeld bomen, huizen en kelders. In de bomen zijn geen geschikte ruimten aangetroffen. Daarnaast is geen bebouwing aanwezig binnen het plangebied. Schade aan vaste verblijfplaatsen van vleermuizen is zodoende niet aan de orde. Daarnaast worden geen opgaande lijnvormige structuren verwijderd die voor vleermuizen kunnen dienen als vlieg- en jachtroute en worden tevens geen essentiële foerageergebieden verstoord of vernietigd. Vervolgstappen, zoals nader onderzoek of het nemen van mitigerende maatregelen, zijn voor vleermuizen dan ook niet van toepassing.

Grondgebonden zoogdieren

Waterspitsmuis

Tijdens het veldbezoek is gelet op de aanwezigheid van geschikt biotoop voor de juridisch zwaarder beschermde Waterspitsmuis (zie ook kader 1). Langs de watergang (aan de zijde van deelgebied B) is potentieel leefgebied voor Waterspitsmuis aanwezig (zie bijlage II voor de betreffende locatie). Het voorkomen van de soort is ook bekend uit het de omgeving van het plangebied (telmee.nl en Mellema 2010).

Kader 1 Waterspitsmuis

Waterspitsmuis komt voor rond zuiver, niet te voedselrijk water met watervegetatie en begroeide oevers. Poelen, natuurlijke vijvers, rivieren, snelstromende (bos)beekjes, moerassen en moerasbossen, rietlanden, elzenbroekbossen, kruidenrijke oevervegetaties vormen vaak geschikte biotopen. Ook een goed ontwikkelde struikvegetatie in de buurt behoort tot één van de biotoopvereisten. Waterspitsmuizen jagen ook in andere biotopen in de omgeving van water (bron: www.minlnv.nederlandsesoorten.nl).

Leefgebied van Waterspitsmuis kan verdwijnen als gevolg van het vergraven van de watergangen in deelgebied B. Wanneer dit het geval is, is het noodzakelijk om nader onderzoek uit te voeren naar Waterspitsmuis in geschikte leefgebieden die als gevolg van de werkzaamheden zullen verdwijnen. Aan de hand van de uitkomsten van dit onderzoek zal vast komen te staan of en zo ja, welke vervolgstappen benodigd zijn. Zo kan het voor tabel 3-soort Waterspitsmuis noodzakelijk zijn om ontheffing Flora- en

met gebruiken?

faunawet aan te vragen, waarbij randvoorwaarden gesteld worden aan uitvoering van de geplande werkzaamheden. Hierbij kan gedacht worden aan het uitvoeren van de werkzaamheden in leefgebied van Waterspitsmuis in de periode september-februari, buiten de kwetsbare voortplantingsperiode van Waterspitsmuis.

Overige soorten

Vanwege het ontbreken van geschikte biotopen en de afwezigheid van sporen (uitwerpselen, vraatsporen, nesten en prooiresten) worden geen andere (dan Waterspitsmuis) zwaarder beschermde soorten in het plangebied verwacht.

In het plangebied zijn wel vaste verblijfplaatsen van laag beschermde (FFW tabel 1) zoogdiersoorten als Bosmuis, Rosse woelmuis en Dwergspitsmuis te verwachten. Bij de ingrepen gaan mogelijk exemplaren en verblijfplaatsen van deze algemene en laag beschermde zoogdieren verloren. Voor laag beschermde kleine zoogdieren geldt in deze situatie echter automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze soorten niet aan de orde is.

Schade aan de deze algemene en laag beschermde zoogdieren kan - indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door graafwerkzaamheden uit te voeren buiten de voortplantingsperiode (maart tot augustus). De minst schadelijke periode is september tot december (mits vorstvrij).

3.5 Broedvogels

Aangezien voorliggend onderzoek een quickscan betreft, is geen volledige broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Op basis van het uitgevoerde veldbezoek in combinatie met de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (verspreidingsatlassen en internet) en expert judgement is echter wel een goede uitspraak te doen over de te verwachten soorten.

Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

In augustus 2009 is door het Ministerie van LNV de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' uitgebracht, waarin is aangegeven welke nestplaatsen en hun functionele omgeving jaarrond beschermd zijn. Het betreft in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespendif, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Als nesten van genoemde soorten worden aangetroffen dient een omgevingscheck te worden uitgevoerd. Een deskundige moet dan vaststellen of er voor de soort een vervangende, potentiële nestlocatie en/of foerageergebied te vinden is in de omgeving. Als dat niet het geval is dient er een alternatieve nestlocatie en/of foerageergebied te worden aangeboden. Indien dat ook niet mogelijk is dient er ontheffing te worden aangevraagd.

Tijdens het onderzoek is extra aandacht uitgegaan naar nestplaatsen van genoemde soorten. Deze zijn niet aangetroffen in het plangebied. In de directe omgeving van het plangebied zijn wel jaarrond beschermde nestplaatsen aangetroffen, van Ransuil en Huismus.

Ransuil

In het bosgedeelte grenzend aan het plangebied zijn twee nesten van Ransuil aangetroffen waarvan er vermoedelijk één bewoond is (zie de kaart in bijlage III). Foerageergebied van Ransuil is ruimschoots aanwezig in de omgeving van het plangebied (bosgebieden met open landschap).

Als gevolg van de beoogde plannen gaat geen nestlocatie of essentieel foerageergebied van Ransuil verloren. Negatieve effecten op de functionele leefomgeving van Ransuil zijn zodoende niet te verwachten.

Huismus

In het kerkje zijn minimaal drie paar Huismussen waargenomen. Het leefgebied van deze soort wordt niet aangetast als gevolg van de plannen. Vervolgstappen ten aanzien van Huismus zijn dan ook niet nodig.

Overige broedvogels

Naast reeds genoemde soorten zijn meer algemeen voorkomende broedvogels zoals Tjiftjaf, [REDACTED], Roodborst en Zanglijster aangetroffen en te verwachten in het plangebied.

Alle broedvogels zijn gedurende hun broedseizoen beschermd en mogen in deze periode niet verstoord of geschaad worden. Werkzaamheden (zoals sloop van de schuur) die (potentiële) broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels te worden gestart. Voor de meeste broedvogels kan de periode tussen half maart en half juli worden aangehouden als broedseizoen. De broedperiode verschilt per soort en soms ook per jaar en in het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Indien op een locatie geen broedende/nestelende vogels aanwezig zijn, mag het aanwezige broedbiotoop ook tijdens het broedseizoen verwijderd worden

3.6 Vissen

Tijdens het veldonderzoek zijn de aanwezige wateren in en langs het plangebied intensief onderzocht met een steeknet. Hierbij heeft om de circa 10 meter een bemonstering plaatsgevonden, waarbij de meest kansrijke locaties - duikers, mondingen en plekken met rijke water- en oeverbegroeiingen - extra intensief zijn bemonsterd. Ondanks intensieve bemonstering zijn geen beschermde soorten vastgesteld. Wel is de Rode Lijst soort Kroeskarper (RL kwetsbaar) en zijn de niet beschermde Zeelt en Tiendoornige stekelbaars aangetroffen.

Vanwege de aanwezigheid van Rode Lijstsoort Kroeskarper wordt bij werkzaamheden in het watermilieu aanbevolen maatregelen te nemen om schade tot een minimum te beperken. Hierbij kan gedacht worden aan:

- Uitvoering buiten de kwetsbare voortplantingsperiode. Dat is uitvoering tussen ongeveer 15 juli en 1 april, mits vorstvrij;
- Werken richting open water;
- Eventueel vrijkomend materiaal (slib en planten) uit de watergangen, controleren op aanwezigheid van vissoorten (en amfibieën). Aangetroffen exemplaren worden elders in de watergang uitgezet, op een locatie waar geen werkzaamheden plaatsvinden;

Deze werkzaamheden kunnen desgewenst worden uitgevoerd onder begeleiding van of op aanwijzing van een ecologisch deskundig persoon met kennis van de betreffende soorten.

3.7 Amfibieën

Zwaarder beschermde soorten

In de omgeving van het plangebied is het voorkomen van de strikt beschermde Heikikker en Poelkikker (FFW tabel 3 en HR Bijlage IV) bekend (RAVON, waarneming.nl en [REDACTED] & van [REDACTED] 2009).

Het veldbezoek heeft plaatsgevonden in de voortplantingspiek van Heikikker. Tijdens het veldonderzoek zijn in en in de directe omgeving van het plangebied echter geen Heikikkers of eiafzet van de soort aangetroffen. Op basis van deze informatie in de aanwezigheid van Heikikker niet te verwachten

De aanwezigheid van Poelkikker is op basis van het uitgevoerde veldonderzoek niet uit te sluiten. Voortplanting van de soort is echter niet te verwachten in het plangebied aangezien geen wateren met rijk begroeide, zonnige oevers aanwezig zijn. Dergelijke wateren zijn wel in de omgeving van het plangebied aanwezig. De functie van het plangebied (zowel deelgebied A als B) als foerageer- en/of overwinteringsgebied van

deze amfibie kan zodoende niet worden uitgesloten.

Door de geplande ingreep verdwijnt mogelijk een deel van het leefgebied van poelkikker (foerageer en/ of overwinteringsgebied). Tevens kunnen door de werkzaamheden individuen verwond of gedood worden. In deze situatie is echter geen sprake van de achteruitgang van de functionaliteit van de leefomgeving waardoor het aanvragen van een ontheffing op de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet voor Poelkikker niet noodzakelijk is.

Om schade aan foeragerende in overwinterende exemplaren van Poelkikker tot een minimum te beperken, is het noodzakelijk om de volgende mitigerende maatregelen te nemen:

- Uitvoering van de werkzaamheden buiten de kwetsbare overwinteringsperiode van Poelkikker die loopt vanaf 1 november tot en met 1 april (de voorkeursperiode is 15 juli tot 1 november, zodat ook buiten het broedseizoen van vogels gewerkt wordt);
- Voorafgaand aan eventuele graafwerkzaamheden dient ruigte gemaaid te worden. Zo wordt het voor amfibieën ongeschikt om zich hier in op te houden.

Laag beschermde soorten

In het oppervlaktewater is wel voortplanting van laag beschermde amfibieën (FFW tabel 1) als Kleine watersalamander, Gewone pad, Bastaard kikker en Bruine kikker te verwachten. Overwintering van deze soorten is te verwachten in de sliblaag van de watergang en onder strooisellaag en ruigte.

Als gevolg van de beoogde werkzaamheden kunnen genoemde soorten geschaad worden. Voor deze laag beschermde amfibieën geldt automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze laag beschermde amfibieën niet aan de orde is.

Effecten op overwinterende en voortplantende amfibieën kunnen - mits de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door de werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren buiten de overwinterings- en voortplantingsperiode¹ van amfibieën.

3.8 Reptielen

Uit de omgeving van het plangebied is het voorkomen van de strik beschermde Ringslang (FFW tabel 3 en Rode Lijst 'kwetsbaar') bekend (RAVON). Tijdens het veldbezoek is gelet op het voorkomen van deze en andere reptielensoorten. Hierbij zijn geen exemplaren zijn aangetroffen. Het terrein herbergt bovendien geen geschikt voortplantingshabitat (broedhopen en dergelijke) voor Ringslang. Ook van andere reptielen ontbreekt geschikt biotoop.

Mogelijk wordt het plangebied wel sporadisch door Ringslang gebruikt als foerageergebied. Daarnaast is van de soort bekend dat het een mobiele soort is die grote afstanden kan afleggen buiten het voortplantingsseizoen waardoor zwervende exemplaren op onverwachte plaatsen gezien kunnen worden. In het geval een exemplaar van Ringslang de locatie zou aandoen kan deze vluchten wanneer de werkzaamheden worden opgestart. Schade zal hierbij niet optreden.

3.9 Overige soortgroepen

Gezien de terreingesteldheid van het plangebied en bekende verspreidingsgegevens, kan verder worden geconcludeerd dat er geen beschermde ongewervelden en weekdieren aanwezig of te verwachten zijn.

Specifiek geldt voor Platte schijfhoren en Gestreepte waterroofkever dat geschikt leefgebied (respectievelijk helder, stilstaand of zeer zwakstromend water met een rijke plantengroei en helder, onvervuild, voedselarm tot matig voedselrijk water van meer dan 50 cm diepte met een goede waterkwaliteit) ontbreken.

4 Geraadpleegde bronnen

- _____, _____ & _____ (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV.
- _____ & _____ (2009). De amfibieën en reptielen van Nederland. - Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.
- _____, _____ & _____ (2002). Vissen in Overijssel. Verspreidingsatlas van zoetwatervissen in stromende en stilstaande wateren in Overijssel.
- Dienst Regelingen (2009a). Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.
- Dienst Regelingen (2009b). Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.
- _____ & _____ (2008). Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Concept, Versie 1.1. Dienst Landelijk Gebied, Ministerie van LNV.
- _____ & _____ (red.), 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels (1998-2000). KNNV-Uitgeverij.
- _____, _____ en _____ (1994). Zoogdieren van West-Europa. Uitgegeven door de KNNV.
- _____, _____ & _____ (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- _____ (2010). Werkatlas; Zoogdieren van Overijssel. Zoogdierverseniging.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2009). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.
- Provincie Overijssel (2009). Omgevingsvisie Overijssel; Visie en uitvoeringsprogramma voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van de provincie Overijssel. Mei 2009, Provincie Overijssel.
- _____, _____ & _____ (2010) Veldgids Europese zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Internet

Ministerie van EL&I (www.rijksoverheid.nl/ www.drloket.nl)

Provincie Overijssel:

- Kaartmachine behorend bij 'Omgevingsvisie Overijssel'. (<http://gisopenbaar.overijssel.nl/website/omgevingsvisie/omgevingsvisie.html>);

RAVON (www.ravon.nl)

Waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland)

BIJLAGEN

BIJLAGE I: WETTELIJK KADER

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, hopen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I), of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (onder andere *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing

Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

- 1) Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vóóraf laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.

2) Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:

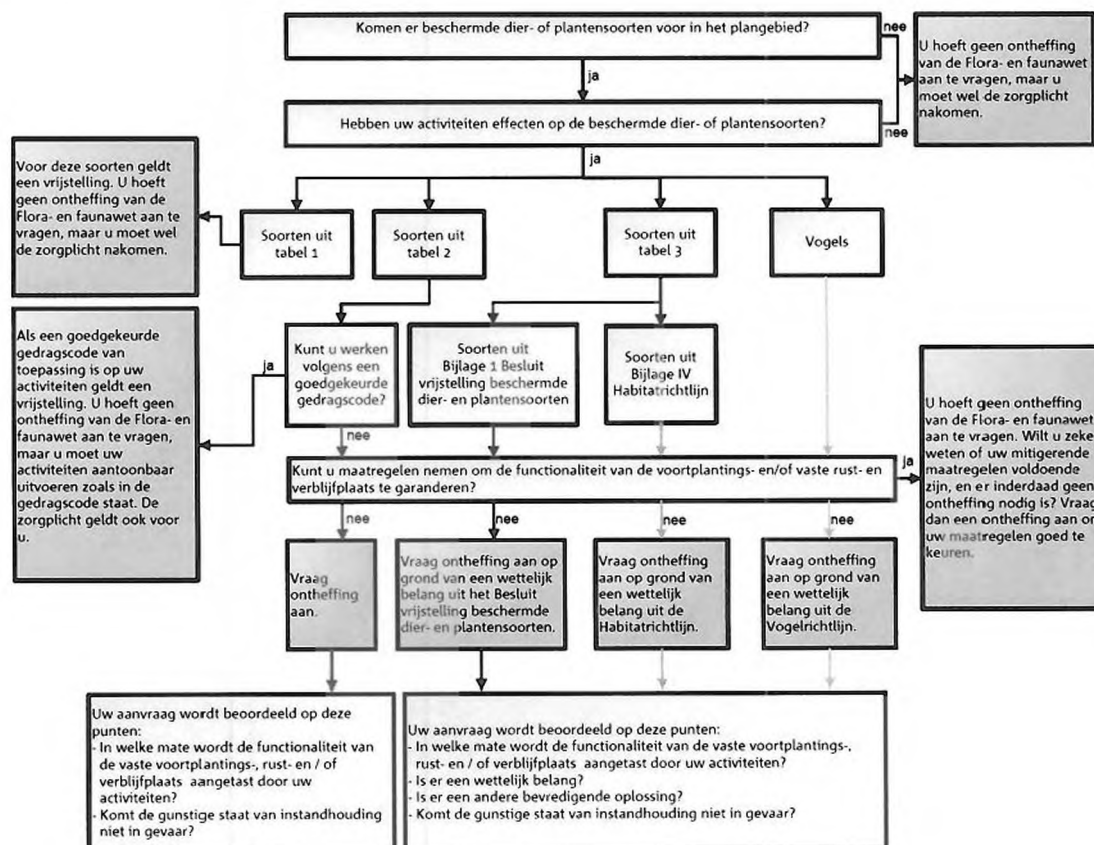
- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In de praktijk zijn de mogelijkheden voor het verkrijgen van een ontheffing voor die soorten dan ook zeer beperkt, met name voor vogels.

Toetsingsschema Flora- en faunawet (Bron: Dienst Regelingen 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet).

¹ In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd;

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de toenmalige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd². Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

Nederland regelt aan de hand van een vergunningstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van EL&I. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

In voorgaand wettelijk kader zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur en op www.drloket.nl.

² Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna en Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.

BIJLAGE II: INVENTARISATIEKAART WATERSPITSMUIS

BIJLAGE III: INVENTARISATIEKAART RANSUIL

